

KIÁLTO SZO

TARTALOM

László Dezső: Az új erdélyi helyzet. — IGY SZÓL
AZ ÚR. Ercse Miklós: Diadalmas szenvedés. —
VILÁGI SZEMMEL. de! : Iskolasebek. — B. S. :
Emlékezzünk a régiekről. — EGYHÁZUNK MUN-
KÁJA. T. S. A nagyváradai lelkeszi konferencia. —
Mi történt a nyáron Nagyenyeden? — Zsoltáros:
A Zsoltároskertről. — TUDOMÁNYOS ÉLET. T. S. :
Az Erdélyi Múzeum-Egyesület brassói vándor-
gyűlése. — KÉZ A KÉZBEN. — HIREINK.

ERKESZTI: DR. TAVASZYSÁNDOR

1934

REFORMÁTUS IFJÚSÁG

AZ ERDÉLYI FÖLDMIVES IFJUSÁG LAPJA.

MEGJELENIK KÉTHETENKÉNT.

Szerkesztik:

BAKK JÓZSEF és
PÁLFFY KÁROLY

Előfizetési díj évi 20 Lei.

Kérjen mutatványszámot:

Ref. Lelkészi Hivatal, Acațari-Ákosfalva
Jud. Mureș, cím alatt.

Megjelent !

Megjelent !

NIEBERGALL

ERDÉLYI EMLÉKFÜZET

Irták: Dr. Makkai Sándor, Dr. Ravasz László, Biró Mózes, Dr. Imre Lajos, Járosi Andor, Köblös Endre, Alfred Niebergall.

Kedvezményes ára: 40 Lei.

Megrendelhető az IFJU ERDÉLY kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia.

KIÁLTÓ SZÓ

Szerkeszti: DR. TAVASZY SÁNDOR // Főmunkatársak: BIRÓ SÁNDOR, LÁSZLÓ DEZSŐ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA VICTORIEI 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

VIII. ÉVFOLYAM

1934. OKTÓBER 1.

10. SZÁM

Az új erdélyi helyzet.

Számunkra Erdély nemcsak földrajzi egységet, de sorsközösséget is jelent. Ennek a sorsközösségnek, noha minden mozdulatában hatása alatt áll az egész ország és még szélesebb körben az egész világ életnyilvánulásainak, mégis van önálló élete. Igaz, hogy az erdélyi helyzetet mindig meghatározza az egész ország és az egész világ állapota, de ezekre az örökösen változó meghatározásokra, Erdély mindig a maga módján hat vissza. Az erdélyi helyzet, — ebben a cikkben főleg a szellemi helyzetre gondolunk, — a közelmúlt tizenöt év alatt is sok változáson ment keresztül. Csak pár évig tartott az új impérium első szakaszában az erdélyi télen fájdalmú pesszimizmus, helyét csakhamar felváltotta az erdélyi idealizmus: az emberi lélek hatalmas erőibe vetett bátor hit. Erdély igazán gondolkozó vezetőerői, az erdélyi szellembe vetett hittel indítottak egészen új vágást az élet minden területén. Ebbe az időbe esik az új erdélyi irodalom megszületése és az erdélyi belmissziói munkák megindulása. A lélek megjelenésének csodálatos korszaka volt a huszas évek eleje. Ebből a változásból Erdély felerősödve, önmagán túl is erősítő hatással került a világ szeme elé. Meg volt a hit, hogy a lélek győz az anyag felett s a nemes emberi érzés, végeredményében az egyetlen igazi érték, csak idők kérdése és a megindult kulturális érdeklődés nemcsak a mi népünket ébreszti fel és tartja meg, de az itt élő népeket is egymás mellé állítja.

Alig bomlik ki Erdély fölájének ez a csodás új hajtása és ébred fel benne saját erői tudatára az erdélyi magyarság, azonnal megkezdődik második korszaka: a szervezkedés ideje. Teljesen új szervezeti formát keveset teremtett, legtöbbször és legújabbakat az egyházi élet területein. Sok régi szervezeti formát megpróbált átszervezni az új viszonyokra és sok új formát, — főleg politikai téren, — egészen a régi,

Legeredetibb új

formát az egyházi mozgalmak mellett, az irodalmi és ifjúsági élet területén termelte ki. A keretek kiépítésének ez a korszaka új vérkeringést teremtett az erdélyi életben. A formák és a beléjük sorakozó emberek tömege mutattak. A formák szuggesztív hatásuk voltak és az erő érzését keltették fel mindenütt. Egység tudatot ébresztettek ott, ahol addig kábultság és a szétszórtság érzése uralkodott.

Ilyen viszonyok: a lélek erejébe vetett hit és imponáló, egységet mutató formák mellett szakadt ránk a válság. A válságban világosan meglátszott az élet anyagi vonatkozásainak döntő súlya. Az anyagi érdekek előtérbenyomulása a szellemi élet egységét és a szervezeti formák erejébe vetett hitet egyaránt megingatta. Az idealista kor szellemi élete nem tisztázta az élet anyagi vonatkozásait, nem számolt a társadalmi tényezők roppant jelentőségével. A szellem erejében hívó erdélyi szellem vád alá került. Evel egy időben a támadás másik vonala, a szervezeti formák gyengélt kezdette ki. Kiket képviselnek ezek a formák, milyen társadalmi rétegek valóságos érdekeit szolgálják, milyen valóságos érdekvédelmet adnak azoknak, akiket magukba kapcsolnak? A támadásnak ez a kettős vonala, amit javarészt az ifjúság tartott, természetes következménye volt a belső és külső világhelyzetnek. A válság kiteljesedésével egyidőben indult meg, különösen az ifjúság között a marxizmus iránt való fokozott érdeklődés. Az egyház életében kettős irányban hozott a válság egészséges változásokat: egyfelől megérett a talaj az új reformátori theologia szempontjainak elfogadására, másfelől az egyház a szeretetszolgálat gyakorlati alkalmainak fokozottabb kiépítésével próbált megfelelni, a válság által feltárt szükségekre.

Egy év óta szokatlanul csendes az erdélyi helyzet. Mihelyt Németországban Hitler lett az úr, és Oroszország kapcsolatainak Európa felé való kiépítése érdekében tompította külföldi pro-

pagandját, egyszerre érezni lehetett annak a lelki nyomásnak az enyhülését, amit a válság minden irányban reánk rakott. Az 1931-es nagy gazdasági összeomlás után, mérsékeltebb igényekkel ugyan, de valamiképpen nagyjából mindenki megtalálta új gazdasági lehetőségeit. A konverzió, ha össze is rontotta a bankokat, a falusi emberek legsúlyosabb gazdasági kérdéseit egyidőre mégis megoldotta. A válság alatt szellemi életünk minden területén megtermékenyedett, ahol élő emberek dolgoztak. Ez különösen protestáns talajon látszott, ahol az új existenciális gondolkodás a megdőlt idealizmus eredményei helyett hozzánk szabott új látási módot adott: rá segített az ember embervoltának megtalálására azzal, hogy a lélekember helyett a valóság minden izétől meghatározott ember-embert állított bele a gondolkodásba. Ez az irány helyes arányokat adott az emberi élet gazdasági, társadalmi és szellemi vonatkozásainak megtalálására. A társadalmi szervezkedés területén már nem volt ennyire kedvező a válság eddigi hatása. Éppen akkor, amikor a magára maradt erdélyi embernek egyéni és közösségi érdekei megvédésére lett volna szüksége, kitűnt, hogy sokat mutató új szervezetei kevés gyakorlati segítséget tudnak adni. Politikai frontunkon egyre jobban kivirdul a helyzet tarthatatlansága, kulturális életünk mögött egy-két gazdaságilag megalapozott régi formán és egyházaiknál nem áll semmi támogató szervezet. Működő szervezeteink mögött nincs egység. Minden téren meglátszott a legnagyobb hiba, hogy szervezeteinkben nem egymásra utalt emberek vannak egymás mellé építve, hanem átöröklött formákkal akarjuk felülről-lefelé egy testbe kapcsolni a széthulló embereket. Szervezeteinknek alig van létbevágó alapja. Azok az emberek, akik az egyes szervezetek ügyeit intézik, küzdenek a szervezetek érdekében, de nem érzik mindenki, minden irányú, teljes felelősséggel vezetett támogatását. Az elmúlt hónapokban általános kiábrándultság és letargia vett erőt az erdélyi embereken. A válság hullámai átcsaptak rajtunk anélkül, hogy valami különös is történt volna velünk. A hullámok nem dobtak partra semmi újat és még csak össze sem törték azokat a régi formákat, amelyeket vagy féltettünk tőlük, vagy amelyek pusztulását szívesen láttuk volna. A válság arra figyelmeztetett, hogy nekünk szociálisabb érdeklődéssel kell rendelkezniünk, de ezt a figyelmeztetést most már nem vesszük komolyan. A válság erőteljes, váratlan kibontakozása alatt féltünk attól, hogy a társadalmunkban mutatkozó eltolódások forradalmi formában keresnek majd utat arra, hogy kiegyensúlyozódják társadalmunk belső helyzetét. A forradalmi átalakulás kényszerképzeze eltűnt gondolkodásunkból, de mégsem törekszünk arra, hogy a világosan felismert nehézségeken a haladás által segítsünk.

Ebben a tétlen, önmagába hullott, élethyil-

vánulás nélküli, semmit sem váró erdélyi világban egyre erőteljesebb mozdulások vehetők észre az utóbbi hónapok alatt. Akkor, amikor a központi irányításra felépített törekvések csődje meglátszott, egészséges provincidilizmus indult meg mindefelé. A felülről leépített szervezetek nem tudtak igazi összefogásokat és érdekvédelmet adni azoknak, akik ezektől a lehetőségektől gazdasági, társadalmi és kulturális helyzetük miatt a legtávolabb állottak, de akik arra legjobban rá is voltak szorúlva. Most elérkezett az ideje annak, hogy azok, akik az eddigi keretek között nem találták meg az igazi létfeltételeket, azokat maguk teremtsék meg. Érdekes megfigyelni, hogy például egészen új alapon indult meg az Aranyos vidéki és a barcasági magyarság széles alapu megszervezése a AVISZ és AGISZ szövetségi alakulataiban. Ezen az őszön indult meg az a mozgalom, amelyik Kalotaszeg külön egységben álló népét és intelligenciáját akarja szorosan összehozni. A marosi egyházmegyében az egyház irányítása mellett indulnak új lehetőségeket kereső gazdasági megmozdulások. Az erdélyi magyarság minden irányú alapos megszervezése csakis ilyen alapon indulhat el. Ha az egyes csoportok végre az igazi szükségek kielégítésén fognak munkálkodni, akkor ezek a megmozdulások nem atomizálódásra vezetnek, hanem végül is az egyes külön mozgalmak összetorkolással új gazdasági szervezeteinket fogják jelenteni. A feladat Erdélyben ma az, hogy vidékek, összefüggőbb területek szerint induljunk ki a valóságos szükségek alapos ismeretéből s érkezzünk meg nem a mondvacsinált, de valóban működő szerves egységig. Ezek a megmozdulások a vegetáló régivágású szervezeteket is rá fogják kényszeríteni arra, hogy fokozottabb és életesebb kapcsolatba kerüljenek azokkal, akiket képviselnek. Az egyházi élet területén ez a jelenség abban mutatkozik, hogy egyes vidékek kezdik végezni azokat az ébresztő belmissziói munkákat, amelyek eddig egyházkerületi irányítás mellett folytak.

A kulturális élet területén még több örvendetes jelenséget lehet találni. Mindenek előtt tisztulási folyamat észlelhető mindenütt. Olyan csoportok is kezdenek termékeny nemzeti önkritikát gyakorolni, akik eddig ettől messze állottak. Az első tizenöt kisebbségi esztendő megmutatta, kik az érdekmagyarok és kik égenek el dőzozati lángként az erdélyi oltárokon. Iskoldink bátor lépéssel kezdték szigorubb mértéket alkalmazni növendékeikkel szemben. A minőségű termelés már nem csak jelszó, hanem rosta is az iskolai életben. A kritikai szemléletnek köszönhető, hogy a társadalom gondolkozó rétegeiben egy higgadtabb, valóságos lehetőségekkel komolyan számoló gondolkodás kezd mindinkább urrá lenni. A válság hatása alatt régi kulturális egyesületek munkája szerencsésen kezdett modernizálódni, megtermékenyülni.

Ez különösen az eddig bizonyos tekintetben, régi módszerekkel dolgozó Erdélyi Múzeum-Egyesület új életnyilvánulásaiban látható. Egy-mással szemben álló, vagy egymást kellő távolságból tisztelő egyének és csoportok kerültek egymással szorosabb kapcsolatba. Gátak omlottak le emberek között. Az ifjúsági mozgalmak élcsapatai megérkeztek az erdélyi dolgozók táborába, a közös munka kölcsönösen hozta közelebb és termékenyítette meg azokat, akik eddig külön utakon gondolkoztak. Ez az összehúzó hatás annál inkább szükségessé válik, minél inkább kerül az erdélyi magyarság azoknak az újabb támadásoknak keresztülébe, amelyek legújabbban érték az uralmon levő politikai párt oldaláról. A kommunista propaganda csökkenése és a hitlerizmus előretörése mindennél a sovén nacionalizmus felébredését eredményezte. Az új erdélyi helyzetben annál inkább kell érvényesíteni az eddigi fejlődés gyümölcseit, minél inkább ébred fel ez a nacionalizmus velünk szemben.

Ma első pillanatra úgy látszik, hogy az erdélyi sors nehezebb, mint bármikor. Minden vonalon látszik az életerős szervezetek hiánya, kevesebb a reményünk mint bármikor, hogy az itt élő népek között lehetséges a jó szándéku együttműködés, megfáradt munkásokat látunk Erdélyszerte, megdöbbenünk, amikor itt-ott olyan hangokat hallunk, hogy mi itt már végleg elvesztettük a csatát, sőt olyan jelek is észlelhetők, hogy némelyek ismét kezdik létalapjukat, gyermekeik jövőjének biztosítását Magyarországra helyezni át. Mi ebben a látszólagos helyzetben örvendetes jeleket, az erdélyi magyarság új feléledését vesszük észre és az élet hitét hirdetjük. Ha csödbe is jutott minden, amit eddig tettünk, jőzanabb, biztosabb összefogású, innen kinőtt keretekre épülő új jövődőt látunk. Hiszünk abban, hogy az élet minden területén, most, az első nagy kiábrándulás után, nagyobb és biztosabban épülünk, mint eddigi kisebbségi éveink alatt.

LÁSZLÓ DEZSŐ.

„IGY SZÓL AZ ÚR“

Díadalmas szenvedés.

Tanítói nyelvkurzust befejező istentiszteleten,
1934. július 29-én, Déván.

II. Korinth. 8—12., 15—18.

Bizonyára mindnyájan láttatok már Testvéreim üvegprizmán vagy felhők fátyolán megtört napsugarat s gyönyörködöttetek az alapszínekre tört szivárvány-pompában. Fizikai előadások során úgy szoktuk bemutatni ezt a csodát, hogy egy tökéletesen elsötétített szoba parányi szabadon hagyott fénynyílása elé állítjuk a fénytörő prizmat. Hogy megleljenek csodálkozással azok a mi legdrágább gyémántjaink, tudásvágy tüzeiben lángoló gyermekszemek, amikor a fehér alapon felragyog a szivárvány pompája!

De milyen megrázó élmény lehetett ez a csoda azok számára, akik az özönvíz reménytelen, sötét világában először látták állválni a komor egeken a szivárvány-hidat, mint felséges isteni ígéret örök zálogát. Hogy borultak térdre a Noé családjának tagjai, mikor látták megújulni Isten örök kegyelmi ígését.

Nos, Testvéreim, ez a nagy csoda naponként megismétlődik a biblia világában; s milyen kevesen vannak, akik alázatos, boldog remegéssel borulnak le sülly alatt...

„Mindenütt nyomorgattatunk, de meg nem szorítottunk; kétségesskedünk, de nem esünk kétségbe; üldöztetünk, de el nem hagytunk; tiportatunk, de el nem vesztünk.“ (8., 9. vers.)

A keresztyén mártírium komor gyászindulója ez a vers. Vadállatok fogai közt ropogó embercsontok, légionáriusok fegyvereinek csörgése s máglyák pattogó zaja adja hozzá a kíséretet. Lehet-e csodálni, hogy feltör a panasza? „Mindenütt nyomorgattatunk... kétségesskedünk... üldöztetünk... tiportatunk...“ Am ugyanabból a szörnyű disszonanciából csendül a díadalmas hitvallás szimfóniája is: „de meg nem szorítottunk... de nem esünk kétségbe... de el nem hagytunk... de el nem vesztünk!“

„Milyen jó, hogy ma nem gyújtanak máglyát a hitvallók alatt, nem lökik vadállatok elé az Isten-szere-

tőket s nem hányják kardélre a Krisztus szolgáit“, szóval meg szívedben a megkönnyebbítő vigasztalás.

Igen, de hát a lelki szenvedések? Vajjon tudod-e Testvérem, hogy mit jelent nap-nap után megbirkózni a mindennapi kenyér gondjával? Van-e fogalmad, hogy milyen terhet jelent gondtalant mutatni ezer gond között; mosolyogni, mikor minden könnyre indít; nyugodtnak lenni ezer támadás közt; díadalmasnak ezer vérző sebbel s türelmet hirdetni, mikor talán éppen századszor ér az élet kegyetlen ütése ugyanazon a helyen?

Tudod-e, mit jelent önként vállalni a koldusbotot az érvényesülés lehetősége helyett? Nem gyöngeségből, hanem, mert valakinek ezt is vállalni kell!

Tudod-e, mit jelent reménységet csepegtetni apró emberkéik szívébe sokszor reménytelenül, csak azért, mert szereted, forrón, kibeszélhetetlenül azt a mindennél drágább jövődőt, most, de amely felé Isteni ígéret sugárzó szivárványa mutat. A jövődőt, ahol más lesz, jobb és igazabb az ember, mert közelebb jut a boldogság, béke, igazság és szentség egyetlen klapadhatatlan forrásához: Istenhez; belőle táplálkozik és benne, általa él!

Nos, ennek a modern mártíriumnak egyik vezető alakja, mondhatnám főhőse ma a református tanító. Nem azért, mert szenved, hanem mert ártatlanul, meg nem értve, árván is az elhivatás bizonyos hitével, annak a megbízásából szenved, aki maga a legnagyobb szenvedő, aki a Jézus Krisztus. Nélküle, rajta kívül nincs szenvedés és nincs mártíromság; benne pedig minden igazi szenvedés megtalálja a maga értelmét és célját. Ezért találtak és jellemzők ránk nézve a 10. és 11. vers igéi: „Mindenkori testünkben hordozzuk az Úr Jézus halálát, hogy a Jézusnak élete is látható legyen a mi halandó testünkben. Mert mi, akik élünk, mindenkor halálra adatunk a Jézusért, hogy a Jézus élete is látható legyen a mi halandó testünkben.“

Ezek az igék azonban nemcsak biztatás és igazolásként szolgálnak, hanem a számonkérés, a felelősség súlyával neheznek reánk. Örías elkötelezést jelentenek: a szenvedés vállalásának kötelezettségét.

Nekünk nap-nap után, újra meg újra vállalunk kell a szenvedéseket. Jaj annak, aki leveti magáról, jaj, ha megfut, jaj, ha más utakat keres, jaj, ha megkerüli, jaj, ha megtagadja a mártírok közös sorsát! Kicsik a teremő Isten kezéből, mint az alkotó

művészből a silány anyag s zuhan a megsemmisülés, a kárhozat iszonyu mélységeibe, mint nyári éjszakák meteorját a rideg és kegyetlen világűrbe, mert nem tudta betölteni rendeltetését...

Ezért kell vállalnunk a nyomorgatást és szegénységet, megvetést és tiportatást, üldöztetést és elhagyatást. Ezért kell „mindenkor testünkben hordozzuk az Úr Jézus halálát“, mert így, csak így lesz láthatóvá az Ő élete — jósdga, türelme, szelíd-sége és szeretete —, de főként áldozata és ereje mirajtunk, amire el is hívattatunk egyen-egyen és összesen.

Látjátok, hogy sziporkázik a nyitva hagyott kis résen, az ígén keresztül Isten kegyelmének csodálatos napsugara? Látjátok, hogy török meg s hogy bomlik szét a nagyszerű színpompa?

Ugye most felujjong a lelked: De jó, hogy ezer kísértés közt megálltam, ezer út közül erre léptem, ezer kínálkozó alkalom közül ezt kívántam meg, ezer pálya közül ezt választottam! Ezt a megvetettet, ezt a lenézetet. De jó, hogy vállalni tudtam eddig, ami rám bízott!

„Azért a halál mibennünk munkálkodik, az élet pedig ti bennetek. Mert minden ti érettetek van, hogy a kegyelem sokasodva sokak által a hálaadást bőséggé tegye az Isten dicsőségére.“

Minden ti értetek van. Az apostol mondja ezt azoknak, akik a keresztyénség hajnalán hitben még olyan kicsinyek voltak, mint a ránk bízott gyermekek.

Nem próbálgatom: Vajjon könnyű-e?

Nem méregetem: Vajjon mi lesz az eredmény?

Nem számítgatom: Vajjon mennyit nyerek rajta?

Vállalom! Ti érettetek, akikből össze-
tevéődik, akikből diadalmas új életre kel a református
jövendő! — Vállalom Ti érettetek, szülőkért
és gyermekekért, kicsinyekért és nagyokért, „hogy a ke-
gyelem sokasodva sokak által a hálaadást bősé-
gessé tegye az Isten dicsőségére“.

Es ezért nem csüggedünk, ha a mi külső emberünk megromol is, mert a belső napról-napra újul.

Láttam én már tanítót, akinek egyetlen ruhája volt, az is daróc, de a lelke nemzedékek útját készítette elő s világlította meg, mint egy csodálatos reflektor vetítve a világba s életútjukra az Isten igazságának és szeretetének legyőzhetetlen fényét.

Láttam én már tanítót, akinek arcára ráütötte szörnyű bélyegét a tanítók réme, a tuberkulózis. De a szíve mosolygó ifjú seregeknek adott impulzust a diadalmas, a krisztusi élet útján való elindulásra.

Láttam én már tanítót, aki a legminimálisabbra szorította le minden igényét, hogy mindig szomjas tudás-vágyát igaz könyvek igaz tudományával elégíthesse ki. Gyűjtött lelki kincseket magának, hogy legyen mit szétosztani az Ő kicsinyei között.

Igy ragyog mindenütt Isten kegyelmének diadalmas napsugara!

Hol az az emberi hatalom, amely elsötétíthetné fellegeivel?

Romol, romol a külső emberünk. Nélkülözések, üldöztetés, tiportatás, kétségek, megaláztatások, betegségek és idő örlő, örlő mindazt, ami bennünk látható. — „De mi a láthatatlanokra nézünk!“

Épül, épül a belső ember. Isten kegyelmének sugár-
özönében kénylik, mint egy egy csodálatos virág és nő,
nő; belső az örökkévalóság világába, „mert a mi
pillanatnyi könnyű szenvedésünk igen-igen nagy
dicsőséget szerez nekünk“.

ERCSE MIKLÓS.

A szentandrái bibliai iskola október elsején kezd az iskolaévi munkáját. A magyar ref. egyháznak sok belmissziói munkása ebben az iskolában nyerte kiképzésének legalább is egy részét. Akik a német nyelvben még nem elég otthonosak, azok számára megelőzőleg nyelvkurzus van. Aki ebbe az intézetbe óhajtott jutni, lelképásztora útján írjon: Bibelschule, St-Andrä bei Villach, Post St. Ruprecht, Österreich címre. Küldhetőek a jelentkezések Dancsházy Sándor ref. vallásosító-lelkész, Debrecen címre is.

VILÁGI SZEMMEL

Iskola-sebek.

A nyelvvizsgák lezajlottak. De még nincsen vége. Az illetékesek gondoskodtak arról, hogy még jó darabig legyen nyugtalanság. De ha nem is gondoskodtak volna, idegeinkben ott zajlana úgymint még sokáig.

De ha nem is gondoskodtak volna, akkor is nekünk kell állandóan izgatni e kérdésben, mert az iskoláinkról van szó. Mert a jövőnkéről van szó.

Láttuk a hitegetéseket, ígéreteket: hogy csak páran fognak vizsgázni: hogy így, hogy úgy... És láttuk, hogy fel is ültek ennek a hitegetésnek, amelynek nyilvánvalóan csak az volt a célja, hogy elvegyék a védekezés életét. De azután kisült minden. Tanerőinknek helyenként szinte 80 százaléka kellett vizsgára álljon. tehát sikerült. És valami különös megerőltetésbe sem került

...
Mi segített volna ezen?

Ne beszéljünk most arról, hogy itt csak egyetlen férfias és gerinces lépés lett volna helyénvaló: *nem!* Ne beszéljünk most erről, de vegyük a tényeket.

Tizenöt éve vagyunk kisebbség:

És tizenöt éve iskoláinkat, tanerőinket mindig zaklatták a nyelvkérdéssel. Mi lett volna itt az orvosság...?

Ha lett volna kellő gondoskodás arról, hogy tanerőink megtanulhassák a nyelvet. *Szigorúan el kellett volna rendelni a nyelvtanulást! Ugyanakkor rendszeres nyelvtanfolyamokat is kellett volna rendezni. Kötelező vizsgákat tartatni az állami hatóságok elismertetésével és segélyek nyújtásával is gondoskodni kellett volna arról,*

Mindez nem történt meg. Tudjuk, hogy az lesz az ellenvetés, hogy könnyű ezeket így, utólagosan megállapítani. De lássuk csak most is, hogy mi történik?

Tanerőink vizsgáztak. Az eredményt már a vizsgák kapcsán megtartott konferenciák alapján is ki lehetett volna hirdetni. De nem, még nem telt be a kisebbségi ember izgalmainak mértéke; még hónapok kellenek és a minisztérium véleménye. Miért...?

Ha a minisztériumban hónapokra van szükség a feldolgozásra, akkor biztosra vehetjük, hogy ott más is fog történni, mint egyszerű jóváhagyás. *El lehetünk készülve, hogy itt nem is a vizsgázók*

egyéni eredményeit fogják szem előtt tartani, hanem az egyes vidékek és iskolák etnikai körülményeit! Nem különös, hogy az eredmények közzétételéig alkalmas az a tanerő a tanításra, amely azután alkalmatlan lesz...? És nem különös, hogy ezek a közzétételek olyan időre halasztódtak, amikor majd az eretvágott iskolákon aligha lehet segíteni?

Itt harcolni, kilincselni, lármázni kellene! De mit teszünk? Bizunk a kormányzat „jó belátásában”; hiszünk az ígéretekben...

Holott 15 év alatt meggyőződhetünk volna már, hogy *milyen* az a belátás és mit érnek azok az ígéretek... *Mi még nem tudjuk megérteni, hogy az államnak egy mindenek felett való célja van velünk: az elrománosítás!* Nem tudunk beleilleszkedni abba a gondolkodásba, amely ezt a célt jónak, sőt természetesnek is találja s amely erre minden eszközt megengedhetőnek vél... Pedig ezek nélkül nem tudunk igazán megdöbbsenni a veszedelmes és nem fogunk tudni a mi kényelmeskedésünkkel védekezni sohasem...! Hiszen jellemző, hogy *még egy névsort sem* sikerült kicsikarni a vizsgák előtt...

És hány előkészületre lett volna még szükség? Csak a beteg tanerőkre gondolunk. Köztudomásu, hogy orvosi bizonyítványt nem fogadtak el, mert csak kibúvási ürügynek nézték. Nem vitatjuk a jogtalanságát ennek, de az már mégis csak mulasztásnak kell vennünk, hogy a *valóban* betegeknek nem volt hivatalos igazolásuk. Hallomásunk szerint olyan eset is történt, hogy a kórházból hordágyon vitték vizsgázni a beteg tanerőt. Nincs módunkban ellenőrizni ezt, de éppen elég, ha csak az esetleg gyermekágyban levő tanítónőkre gondolunk, akik most már saját hibájukon kívül vannak kitéve a kenyérvészítésnek...

E vizsgákkal kapcsolatosan látszott meg a legjobban a szervezetlenség és a közöny teljessége is. Volt már szó e lapokon erről, de ne álljunk újra felidézni, mert mégis csak szembe kell nézni a bajokkal.

Társadalmunk egyetemének nem fontosak az iskoláink sorsa! Ezt nem menti a szegénység! Ha nekünk az iskolák élőnek érzett szerveink volnának, akkor az egész társadalom, mint egy ember állott volna gyermekeink oktatói mellé ebben a próbában. *Akkor nem történt volna meg, hogy háromhetes csecsemőjével kényszerüljön bizottság elé a vidéki tanítónő, mert nem volt hol hagynia a gyermekét...* Akkor nem kellett volna érezniök a tanerőknek, hogy egyedül vannak, hogy magukra hagyatottak. Ki követelhet tőlük és milyen arcbőrrel

eredményes és lelkiismeretes munkát, ha az általános anyagi leromlás mellett még azt is érezniök kell, hogy nem törődünk velük, amikor bajban vannak...?!

*

Falusi iskoláinkat lépten-nyomon intik és zárják be egészségi okokból; kellő nagyság, kellő épület hiányának okából.

Nézzük tétlenül. És iskoláink olvadnak, olvadnak. Tervszerűen. Halálos biztonsággal...

Mi segített volna ezen...?

Ha lett volna egy egyetemes munkaterv, amelynek alapján megelethető lett volna a külső beavatkozás. Tizenöt éve vagyunk ki-sebbség. És 1930-ig elég jó konjunktúra volt. *Pontosan meg kellett volna vizsgáltatni minden iskolaépületet. Segélyadással, kölesönök folyósításával oda kellett volna hatni mindjárt az első esetek tanulságai után, hogy mentől hamarabb ne legyen egyetlen olyan iskolaépületünk sem, amely kifogásolható volna!*

Nem történt meg. Most pedig éppen magára van hagyva minden. Egyik-másik eklézsia megpróbál vergődni, *de segítségre nem számíthat!* *Úgy látszik, mintha már-már nem is volna fontos, hogy áll vagy bukik egy-egy iskolánk!* És különösen a gyenge eklézsiák, a 28–30 gyerekes iskolák. Pedig ezek jelentik a végeket és *itt kellene kifejtteni minden erőt.* De olvadunk lassan, mint a tavaszi hó és nem vesszük észre...

Nem akarjuk észrevenni.

Ha nincs is reá szükség, községi költségen pazar épületeket emeltetnek s *megtörtént, hogy az így épített iskolához csendőri hatalom rakatta le a homokot, amelyet a felekezeti iskolának padlójavításához vittek közmunkába...*

*

A társadalmi szervezetlenség, az öntudatlanság itt is döbbsentően látszik. Legújabbán színmagyar falvak első gazdáik kérték az állami iskolát. Mert oda nem kell annyit fizetni. És mert a körutazó miniszter *ígért...* Angheliescu úr ígért...

És a vásár nem is rossz.

Gyermekek százainak és nemzedékeknek lelke néhány könyvért, néhány semmiségért, amit nagylelkűen megígért a Miniszter úr. Amely ígért azonban csak addig tart, ha komolyan tette is, amíg hangja elszáll...

S mi nem vesszük ezt észre.

*

Különös módon megy tanítóink elosztása is. Pl. X tanerő áthelyezést kér. Nem kap. A következő évben nem kéri, de a nyakára zúdítanak egy egész családot és neki mennie kell, ha akar, ha nem...! Mert a családos tanerő előzőleg olyan helyen volt, ahol nincs lakás...

Mellesleg: a lakás itt sem alkalmas, de már nincs mit tenni.

Lehetséges, hogy tizenöt évi „önállóság” után se tudnák az illetékesek, hogy melyik eklézsia alkalmas családostanerő befogadására s melyik nem...? És lehetséges, hogy egy 12 évi szolgálattal bíró komoly tanerőnek a rovására ilyen diktált cserék történhessenek s márról-holnapra úgy változzék, mintha csak szimpla cseléd volna...?

Híú kérdések ezek, de az így okozott károk azonban annál érzékenyebbek, a mi kis — nevezük így — nemzetgazdaságunkra is.

Az így elhelyezett tanerő történetesen gazdálkodott is. Most mit csináljon a búzájával, a szénájával, amit most, szorultságában, potom árért kívánnak el tőle? Amit nincs hol hagynia, mert úgyis kárrá megy. Mit csináljon a kukoricájával s egyéb terményeivel, melyek még lábon vagy a földben vannak s nincs kire hagyni, viszont a törvény kötelezi az új állás pontos elfoglalására...? Stb. stb. Okos és helyes dolog ez a külön nyomorgatás is, amikor pedig a „fizetés”-nek nevezett

valami amúgy is olyan illuzórikus és inkább csak papíron van meg...?

Mi segítene ezen is...?

Ha volna egy kimutatás az egyházközségek berendezkedéséről s ha volna egy másik a tanerőről is. Akkor nem történnének ilyen felemás helyzetek. S ha egy szép napon az ilyen károkozásokért megtérítési perek özöne indulna, a jelenlegi állapotok mellett igazán nem lehetne csodálkozni ezen

*

Talán ennyi is elég. Pedig volna még néhány dolog. Nem is beszélve arról, hogy a *gyermeknek a szülői kezektől való kicsavarása, a jogtalan és törvénytelen átírdások és akadékoskodások ellen is meg kellett volna találni már a megelőzés módját!*

De bárhová is tekintünk, azt kell látnunk: *ha volna...*

Ha volna ez.

Ha volna az.

Gondolkozzunk csak: nem is annyira a külső veszedelmek a nagyobbak...!

de!

Emlékezzünk a régiekről.

Bod Péter (1712—1769.)

A XVIII. század egyik legnevezetesebb magyar tudósa Bod Péter, Felső-Csernátonban, Háromszék-megyében született 1719. febr. 22-én. Atyja Bod Márton, a Rákóczi-felkelésben tevékeny szerepet játszó székely katonája volt, származására nézve primipilus, azaz löfő székely, kinek egyik ösét I. Rákóczy György 1640-ben nemesítette meg. A kistju apja sokszor felpanaszolta család körében, hogy ő annakidején nem járható iskolákba, pedig kedve ugyancsak lett volna reá. Most legalább fiát akarta a tudományokban kiképezni s ezért már 6 éves korában kezdte jártni a falubeli iskolába. De már a következő évben, 1719-ben olyan pestis ütött ki, hogy csak a Székelyföldön mintegy 100.000 ember pusztult el miatta. A járványnak áldozatul esett az öreg székely két gyermekével együtt s így az életben maradt kistju nagy nélkülözésekkel kellett megvívjon. Két évi születés után nagynehezen újra hozzáfogott a tanuláshoz, „de csak lassan haladtam előre — írja önéletrajzában —, mert tavasszal és nyáron át marhat kellett őriznem, vagy más mezei munkát dolgoznom. Egve egytem a tudományért, de nem volt jó alkalom rá”.

Igy birkózva a nehézségekkel 1724-ig mégis elvégezte elemi tanulmányait s ekkor a nagyenyedi kollégiumba ment azok folytatására. Sok éhezés, nélkülözés között vasakarattal és kitartással tanult, hogy egyre növekedő tudományismeretét kielégítse. 1729—32-ig Felső-Bányán tanítóskodott s így a továbbtanuláshoz szükséges anyagiakat megtakarítván, 1732-ben újra visszament Enyedre. Magánzorgalomból kezdett németül tanulni, hogy előkészüljön így a külföldi egyetemek látogatására. Közben folyton tanult s lassankint pártfogói akadtak; Arva Bethlen Kata, később pedig mások is különböző segítségekkel, munkaalkalmakkal látták el. Kitartó szorgalma és tudomány szeretete csakhamar fontos szerepe betöltéséhez juttatták. Segédtanár, könyvtáros, majd a kollégium gazdasági ügyeinek irányítója lett és maradt egészen 1740-ig, mikor tanárai támogatásával a leydeni egyetem egyik ösztöndíját elnyerte. Pártfogói, köztük elsősorban Arva Bethlen Kata gyűjtés útján ellátták az útiköltséggel s így még ez év április havában elindult a külföldre. Hosszú, háromhóna-

pos útja alatt sokat látott és tanult, amíg végigment Németországon és Hollandián. Leydenben 3 évig maradt s ez idő alatt az összes theologiai tudományokat nagy szorgalommal tanulta. Zsidó és görög nyelv, de különösen egyháztörténet voltak azok a tárgyak, melyek iránt elsősorban érdeklődött, de ezeken kívül fizikát, filozófiát, sőt csillagászatot is hallgatott. Mikor 1743-ban tanáraitól elbúcsuzott, azok a leghízelgőbb dicsérettel halmozták el s kifejezték reményüket arra vonatkozólag, hogy tudós magyar növendékük „az egyház és tudósvilág díszt növelendi”.

Bod Péter ezt a reményét egykori tanárainak valóra is váltotta. Eleinte mint Bethlen Kata udvari papja, majd mint hévli pap szolgált egyháznak 1749-ig, mely esztendőben a magyarigeni gyülekezet hívta meg papjának. Ettől kezdve egészen 1769-ben bekövetkezett haláláig itt élt, mint az erdélyi ref. egyház egyik leg tudósabb papja, akinek munkái latin és magyar nyelven jelentek meg. Abban az időben szomorú napokat élt az erdélyi magyar protestantizmus. Az erőszakos visszakatholizáló törekvések egymást érték; szorgalmas kath. papok és világiak kutatták és idézték meg mindazon reformátusokat, akiket valamikor kath. pap keresztelt vagy valamelyik ősiük katolikus volt s a legsomorúbb, írja ezekről, „hogy senki sem találkozott, aki mozduljon mellettiük”. Ezekben a nehéz időkben, melyeknek a mai névelemzések, mintha csudálatos útdőhajtásai lennének, Bod Péter volt az, aki műveivel vigasztalta az üldözött, zaklatott magyar reformátusokat; panaszait összeírta, memorandumba foglalta és illetékeseknek megküldötte. Működése, valamint pár könyvének bátor hangja kihívták ellene a hatalom megtorló intézkedéseit, melyek miatt három művét a Smyrna Polykárpust, a Catechismust és a Magyar Athenast, a legelső magyar irodalomtörténetet elkobozták, írójukat pedig perbe akarták fogni. De ezt már nem érte meg ez a melegszerű tudós, mert 1769-ben meghalt.

A magyar irodalom és művelődéstörténet a már említett munkákon kívül főleg egyháztörténeti munkái miatt is nagy hálával tartozik neki. Megírta a külföld használatára a magyar egyház történetét latinul, még pedig őriási tudással és nagy lelkiismeretességgel. Ugyancsak megírta a románok és unitáriusok történetét sok más nevezetes műve mellett, amelyek mind kéziratban maradtak a magyar tudományosság nagy kárára. B. S.

Egyházunk Munkája

A nagyváradí lelkeszi konferencia.

— 1934. szeptember 11—13.

A királyhágómelléki egyházkerület püspöke kifejezetten „tudományos theologiai konferenciát” hívott össze, amelyen több, mint száz lelkipásztor jelent meg. A konferencia előadóival a kolozsvári theologiai Fakultás tanárait kérte fel, akik örömmel vállalták és teljesítették a rájuk bízott feladatokat. A tárgysorozatot az egyházkerületi elnökség állította össze, Kiss Bertalan egyházkerületi belmissziói titkár terve alapján. Az előadások három csoportot képeztek: az igehirdetés, az egyház és hitvallás, a theologia. Az első csoportban a következő előadások foglaltak: Elnöki megnyitó; az Ige, mint a theologia tárgya; igehirdetésünk válsága; mi a prédikáció és főbb szempontok az az igehirdetésben. A második csoport előadásai: az egyház; az egyház és misszió; az egyházfejelem; a Heidelbergi Káté és theologiai magyarázata. Harmadik csoportban: Kálvintól Barth-ig; a theologiai irányok kritikai ismeretése; mit jelent számunkra a Barth theológiája? a királyhágómelléki egyházkerület evangéliumi munkájának kérdései, különös tekintettel a sajtó kiépítésére; visszapillantás és a kurzus bezá-

rása. Az előadásokon kívül reggel bibliaórát, este pedig a templomokban vallásos estélyt tartottunk.

Ime, ezek a konferenciára vonatkozó száraz tények. Ezeken belül folyt le az élénk, komoly beszélgetés, sokszor hevesebb, lángolóbb vitakozás, amely mintegy magasból folyó magvetés sok személyes áldást hozott és még többet ígért a konferencia résztvevőinek. A konferencia tagjai valóban testvéri közösséggé váltak e három napon át. Ezt a közösséget nem a „kartársi” kapcsolat, hanem a felvetett kérdések sugárzó ereje és melege forrasztotta egybe és alakította ki. Mindenkinél volt kérdése és mindenki őszintén vetette fel azokat. Ezek a kérdések nem valami theoretikus távolságban mozogtak, hanem az eleven, mindennapi gyakorlati életnek a kérdései voltak, amelyeken át megérezte mindenki, hogy a sokféle napi szükségén túl szükségben, válságban vagyunk, amelyet a legkritikusabb hatalom: a bűn és az ebből folyó emberi nyomoruság idézett és idéz fel.

Ez a konferencia megszegyenítette mind azokat, akik nem bíznak az Ige erejében, hívogató és egybeterelő hatalmában; azokat, akik az anyagi gondok ürügye alatt hagyják a lelkipásztorokat igehirdetés, igazság és tudomány nélkül. Legyen áldott az Uristen, aki győzedelmeskedik a mi tehetetlenségünk és reménytelenségünk felett!

T. S.

Mi történt a nyáron Nagyenyeden?

Augusztus végén — szeptember elején három nagy találkozás színtere volt a nagyenyedi gyülekezet és kollégium.

Augusztus 22—24. között a Lelkipásztorok szövetsége tartotta konferenciáját Juhász Albert vallás-tanár vezetése mellett. A konferencia gazdag előadási és megbeszélési anyagában különösen három olyan alkalom volt, amelynek ismertetése azért szükséges szélesebb körök előtt is, mert hatásuk túlterjedhet a szövetség területén. A mai lelkipásztor c. megbeszélés alkalmat adott arra, hogy a mai erdélyi református lelkipásztori élet összes kérdéseinek szintézisét lehessen meglátni. Eddig az a szomorú helyzet állott fent, hogy az egyes lelkipásztori törekvések és szabad csoportosulások mindig egyoldaluan foglalkoztak a lelkipásztori élet kérdéseivel. Ezen a megbeszélésen kitűnt, hogy csak akkor lehet a lelkipásztori élet kérdései felett folytatott beszélgetéseknek sikere, ha azok egységbe foglalják az összes kérdéseket. A konferencia kimondotta, hogy következő összehívása alkalmával ismét tárgyalni fogja a most meglátott kérdéseket. Még nagyobb hatása volt a szörvány kérdés tárgyalásának. Az elhangzott előadás hatása alatt a konferencia tagjai egyik szörványban dolgozó lelkipásztor kis lánya egy évi házon kívüli tanulásának költségeit adták össze és 10.000 lejt ajánlottak fel egyik szörvány területi lakatlaná vált parókia kijavítására. Ennek a megbeszélésnek a hatása alatt határozta el lapunk is, hogy a közel jövőben kiadja az első erdélyi szörványokat ismertető könyvet. A harmadik különösebb érdeklődést kiváltó előadás az új oxfordi csoport mozgalom theologiai megítélését adta. Az előadás megállapította azokat a megtermékenyítő gondolatokat (lelkigondozás, testvéri közösség és szolgálat hangsúlyozása), melyeket a mozgalom az egész kereszt-

tyén világ javára ismét felszínre hozott. Nem szabad engedni, amint az már az eddigi jelekből meglátszott, hogy ezt az értékes hatású mozgalmat azok sajátítsák ki és képviseljék mint ujdonságot nálunk, akik annak egyes torz kinövéseit és esetleges járulékait hajlandók mint lényegest az érdeklődés központjába állítani. Sok értékes nyugati mozgalom ártott nekünk, nem azért, mert a mozgalom rossz volt, hanem azért, mert rosszul képviselték. Azoknak kell ezt a mozgalmat megismerniük és abba belépniük, akik világosan látják egyházi életünk egész mai helyzetét. A szövetség határozó gyűlése több új tagot vett fel.

*

A másik fontos nagyenyedi találkozó a második külmissziói konferencia volt. Augusztus 26-án 36 gyülekezetből 165 nem enyedi résztvevő nevét tudta az óriási érdeklődő seregből a konferencia irodája feljegyezni. A konferencia egyik jelentősége az volt, hogy a külmisszió barátait összehozta közös munkaprogramjuk megbeszélésre. Örömmel hallottuk, hogy az utóbbi év alatt a külmisszió barátainak száma megháromszorozódott. Az egy gyülekezetben élő barátok a legtöbb helyen missziói tanulmányi körökké szerveződtek. Hasonlóképpen az utazótitkár munkaköre is szélesedett, munkájában különösen jó szolgálatot tett az újonnan beszerzett vetítógép. A konferencia másik nagy ajándéka az volt, hogy Erdély egyik nagy gyülekezetének és környékének alkalmat adott a külmisszióval való megismerkedésre. Ezt a célt Csernák Béla királyhágómelléki egyházkerületi főjegyző délelőtti erőteljes igehirdetése, Dr. Imre Lajos theologiai igazgató konferenciája (A misszió természetessége), M. Nagy Ottó és László Dezső vallásánarok délutáni bibliamagyarázata ill. előadása (A misszió csodái), a Babos Sándor által küldött

kinai dolgokból rendezett izléses és gazdag külmisziói kiállítás és Kovács Géza külmisziói titkár esti vetített képes előadása (Babos Sándor első éve) szolgálták. Csernák Béla szolgálata különösen értékes volt nemcsak azért, mert egyik legtekintélyesebb lelkipásztorunk, aki nem is a misszió mellett különösen kardszkodó fiatalok soraiból került ki, tett a misszió mellett sodró erejű biznyságot, hanem azért is, mert az ő jelenléte kifejezte, hogy ez a munka nem az erdélyi ref. egyházkerületé, hanem az egész romániai reformátusságé. Hogy ez a kapcsolat még szorosabb legyen, a barátok határozó gyűlése ki is mondtotta, hogy a mozgalom nem az erdélyi ref. egyházkerület, hanem az országos református egyház nevét viselje ezután. Kár, hogy a Michaeli Frank franciaországi lelkész előadása betegsége miatt elmaradt. Az ő jelenléte a világprotestántizmussal való közösségünket is jobban érzékeltette volna. A kínai kiállítás és a vetítógépes előadás örvendetes jele annak, hogy egyházunk egyre jobban felismeri, hogy a modern eszközök használata mennyire fontos egyházi életünkben. A konferencia külső rendezésében több szervezetséget szerettünk volna látni.

A harmadik találkozás a vasárnapi iskolai szövetség vezetőképző tanfolyama volt. Ez utóbbit is Juhász Albert, a szövetség elnöke vezette augusztus

27—szeptember 10. között. A tanfolyamnak különös jelentőséget az adott, hogy ez volt az első ilyen hosszabb ideig tartó tanfolyama egyházunknak, amelyiknek végén a résztvevők vasárnapi iskolai munka végzésére képesítő bizonyítványt is kapnak. A tanfolyam jele annak, hogy a most egy éve alakult szövetség egyházi szövetségeink között az egyik legbátrabb és legmozgékonyabb. A tanfolyam résztvevőinek száma sajnos alig érte el a huszat, ennek oka legfőképpen a meghívó késői megjelenésében keresendő, másfelől azonban a kisebb létszám elmélyülésre alkalmasabb légkört teremtett. Az előadásokat Dr. Imre Lajos theologiai igazgató, Juhász Albert, László Dezső, Mózes András vallástanárok, Zágoni Anna utazótitkárnő tartották. A tanfolyamon minden nap torna- és játékorát tartott Vidovszky Gabriella kolozsvári tanárnő, aki a vezetők előtt külön előadásban is ismertette a gyermektorna fontosabb kérdéseit.

*

Ez a három enyedi találkozó egyházunk széles köreibbe vitte el a református ébredés csiráit és megmutatta, hogy Nagyenyed nemcsak a múltban tudott az erdélyi református élet egyik fontos bástyája lenni, de a változott viszonyok között is vállalja azt a szerepet, amire fekvésénél és kollégiumánál fogva ki van jelölve.

A Zsoltároskertről

azt mondták volt, hogy az a Gecsemáné kertje. Egy diák találta ezt ki és valószínűleg nem tudta, hogy Krisztus gyötrelmeinek a helye az. Gecsemánékertben érte utol egyik tanítványa a Mestert. Elárulta. És itt vezetett keresztül a gólgotai út, ahol a Jézus meghalni ment.

Mindig arra igyekeztünk, nehogy áruló jöhessen a kertbe. Tudtuk és mindig éreztük, hogy velünk az Úr ott. Mindig ébren akartunk lenni és vigyázunk másokra is, nehogy alva találatassunk, míg Istenfia érettünk gyötördik.

Mindenkit hívtunk, hogy jöjjön velünk. Lehetett ott játszani, enni, imádkozni, footbalozni, prédikálni, tornászni és ígét hallgatni. Sokszor nagyon lármások voltunk, sokszor torkunk szakadtából kiabáltunk. Szinte durvának tűnt föl és csendhaborítónak. De csak azok hallgatták így, akiknek kellemetlen a tiszta, szívbőljövő örvendezés kötetlen módja.

Sokat énekeltünk. Zsoltárokat, hozsánnákat, játékdarabokat, gyermekéneket, indulókat, népéneket. Tanultunk és tanítottunk. Éneklésünkkel közel akartunk jutni egymáshoz. És közel jutottunk Istenhez. Mikor együtt versenyeztem egy negyedik elemistával, hogy ki tanulja meg előbb a „Békesség Istentől“-t, senki nem érezte, hogy az egyik kisebb, a másik pedig már felnőtt. Az éneklésben egyformák voltunk. Együtt fújtuk a hívogatót esti áhitatra és vasárnapi iskolába. Testvérképpen tekintettünk minden kicsit, nagyot. Pedig minden „társadalmi osztályból“ voltak ottan. Napszamosok, munkanélküliek, theologiai és egyetemi tanárok, grófnők, vasutasok, napidijas hivatalnokok, banktisztviselők, papok, tanítók, egyetemi hallgatók, óvodista és még kisebb gyerekek, orvosok, diák-fiúk és leányok. Valahogyan mégis egyikek voltunk. Mikor a leg-

melegebben sütött a nap, mi a leghevesebben játszottunk. És ha eső hullott, eresz alá huzódva a szívárványt lestük. Tornászok és magukba mélyedő elmélkedő tanárok, futurusi gyerekleányok és komoly fiatalemberek, mindenki megtalálta a helyét. Az egész hangulatot a gyerekek szabták meg. Ha nem voltak kinnt gyerekek, nem volt senki. Ha a gyerekek játszottak, mindenki megelégnékül. Mint a jégpályán a zenétől, néző és korcsolyázó egyaránt. Aki nem tudott olyan lenni, mint egy gyerek, talán nem is érezte jól magát. A gyerekek mindig a tetőn voltak. Maguktól szokták meg, hogy a legmagasabb hely illetti őket.

Először idegen forma és fárasztó volt az állandó Isten előtti időtöltés, később már fájt, ha az Idő előttünk járt és összesározta az utat, hogy ne mehessünk ki. Lassanként mindenkinek saját kertjévé lett. Már a „Zsoltároskertről“ beszéltünk. Előre számítottunk arra, hogy ott olyanokat fogunk látni, akikkel egy hétig nem találkozhattunk. Mindenki tudta, hogy ott fesztelenül, lehet lenni.

De aki úgy érezte, hogy nem oda való, vagy hogy nem tud odavalóan viselkedni, magától elmaradt. Mi mindenkinek csak azt mondtuk: Gyerünk a Zsoltároskertbe. Volt versenyfutás és versenyéneklés is. Voltak megrázó prédikációk és őszinte biznyságtételek arról, hogy mi az ember célja.

Esténként megkondult a „tam-tam“. Mintha harang hívott volna csendre. Sokszor eszembe jutott ilyenkor kicsi Erdélyünk falusi templomainak vecsernyés hangulata. Volt külön istentiszteleti helyünk. Sokszor nagyon elfáradva ülünk a szószék lábánál, de mindig felbuzdított:

az Ige. Mikor este leültünk, örvendettünk, hogy szusszanhatunk egy cseppet és magunkban lehetünk. De az áhitat után mégis folytattuk a szolgálatot. Pedig nem akartuk; Isten akarta...

Voltak nagyon csendes óráink is. Hétfő és kedd esténként maguktól jöttek férfiak és asszonyok bibliárára. Ilyenkor komoly hallgatásban voltunk. Nem a nagyképtőség kedvéért, hanem mert útmutatást vártunk. Napiparancsot, hogy mi legyen majd, ha sokan jönnek, akik keresik Krisztust a kertben. Vártuk, hogy jelentse magát nekünk, hogy megmutathassuk másoknak.

Vigasztalás volt a kert. Volt olyan férfi, aki nagyon betegen, szinte az ágyból kelt ki, hogy ott lehessen. És voltak kétségbeesett emberek, akik ott látták meg elveszített társukat.

Más országból is voltak látogatók. Cserkészek és civilek. A Regátból is jöttek lelkesek, hozván Pitestiből a testvéri szót.

Sokszor kimentünk, hogy egy negyedórai napozással meggyógyuljunk.

Néha megállottam a kert dombtetején. És átnéztem a feleki hegyre. Az országútnak azt képzeltem, hogy a Maros. Átrepültem a hegyeken a messzi Erdélybe. Arra gondoltam, hogy Móricz Zsigmond Erdélyt Tündérkertnek nevezi. És azt kívántam, hogy Zsoltároskert legyen. Hangosan, szívből, magyarul, románul és németül hirdettessék, hogy jó az Úr és nagyságosak az Ő dolgai.

Három slágere volt a Zsoltáros kertnek: az egyik így kezdődött: Gyertek tiúk, gyertek lányok a Zsoltároskertbe. A másik kettő arra buzdított, hogy fel barátim drága Jézus zászlaja alatt és kövesd a Jézust.

A Zsoltároskert áldását mutatja, [hogy hétfőnként az egész környék ezt dudolta a Csionom Palkó dallamára: Kerekdombnál megtalálod szép Zsoltároskertünk. Egyik koradélután az egyetem felé járkáltam. Egy újságáros leányka torkaszakadtából kiáltotta a román újságok neveit: Universul, Dimineața... S egyszer csak egész más hangon, szeliden, a gyerek mekegésével rámköszönt: Békesség Istentől...

Ha semmi egyéb, csak az, hogy ez a gyerek megtanulta a napi gondok és kiáltások között Isten nevét imádságosan kiejteni, már nagy szolgálata volt a kertnek. Ugyanilyen fáradtsággal egy új káromkodást is tanulhatott volna.

Ilyen „semmi“ lelki bevétele volt a Zsoltároskertnek.

Nem volt jó anyagi haszna. Nem könyvelhetünk el ezeket és nem építhetünk a bevételből sem imaházat, sem iskolát. És mégis jutott olyan gyermekeknek egy-egy darabocská kenyér vagy tészta, akik azelőtt alig tudták, hogy mi az. Igaz, hogy nem lett tele a Wertheimkassza a zsoltároskerti pénzzel. De úgy

hiszem, mindenki gazdagabb lett egy élménnyel, abi ott együtt csinálta azt, amit látott és hallott.

Sokszor megállottam a játékban. És azokra gondoltam, akik nincsenek ottan. Vajjon mit csinálnak olyankor? Vajjon jutott eszükbe a kertünk? Vajjon nem szerettek volna velünk együtt lenni? Vajjon miért nem jöttek el? Vajjon van Kolozsváron valaki, aki ne hallotta volna Zsoltároskertünk hírét?

Mindenki láthatta a lármafákat. Gyümölcsfákon táblák lármáztak egy-egy igét. Egyszerű tapasztalatokban mondták el, hogy milyen élet lehet Krisztussal.

Külön van helye kertünkben a cserkészeknek. Ott állandó táboruk van: konyha, pince, sátorhelyet építettek, a székykapujuk is meg van faragva már, csak éppen fel kell állítani. A farkaskölykök táborában is büszkén köszönt a kis cserkész: megteszem ami tőlem telik. Tornászainknak egyszer úgy felbuzdult a hite, hogy még a hegyet is megmozdították: kezdték elhordani a dombot, hogy stadiont építsenek. Munkájuknak jó darabja ki tudja, mikorra maradt el... Voltak munkatársak. Fehérszegélyű, zöld karszallagos gyerekek és zöld keretű fehérszallagos férfiak és asszonyok dolgoztak a lelkipásztorral együtt.

Most már mind rövidebb ideig lehet ott lenni. Észrevétlenül csúszik át egy-egy óra a hideg estébe már. Eltűnt a gyümölcs a fákról. Lassan már csak az elárvult ágak maradnak. Lassanként visszahúzódik az élet, hogy láthatatlanul folyjon tova. Szegény pázsitot, hogy megtapostuk! Szegény fákat, hogy megrázogattuk! Nemsokára pihenhetnek. Nemsokára már magukra maradnak...

És várnak, hogy újra menjünk. Mindenkit...

Nem jelenti azért az ősz a tél, hogy elhagyjuk kertünket. Azt hiszem már nem is volna egészséges az életünk, ha nem tudnók, hogy a miénk a kert. Amiket Isten szerkesztett egybe, nem lehet szétválasztani. Hiába akarják... hiába fondorkodnak...

Csakhogy meghálálhassuk az ajándékot. Csakhogy megtartsuk magunknál, ami nálunk van!!!

Azt szeretnők, ha a büffé mellett fedett imaházunk volna és a pásztorház mellett osztály, hogy gyerekeket taníthassunk. Most még csak kívánság ez. De minden lehetséges a hívőnek... „Ha akarod“ mondja Krisztus.

„Igen Uram, légy segítségül az én hitelenségemben.“

Zsoltáros.

A dunamelléki református egyházkerület és a budapesti egyházmegeye budai leánynevelő intézetének, a Baár-Madas liceumnak új igazgatójává, a nyugalomba vonult Patay Pálné helyébe, Jékely (Aprily) Lajost, az ismert költőt választották meg.

Tudományos Élet

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület brassói vándorgyűlése.

— 1934. aug. 26—28. —

A hatalom-változás óta az ötödik a brassói vándorgyűlés. Valamennyi, mind az erdélyi magyar tudományosság élet-akaratóról tett bizonyosságot, de talán a brassói volt a leglendületesebb és az Erdélyi Múzeum-Egyesület kitarító munkásságáról, ennek a kapcsán vett leginkább tudomást, nemcsak az egész magyarság, hanem az egész ország. Ennek a vándorgyűlésnek volt a napi sajtóban a legnagyobb visszhangja és egyhangú volt az a megállapítás, hogy ezzel adta az Egyesület életrealitásának legszebb tanujelét.

A vándorgyűlés aug. 26-án d. e. 11 órakor kezdődött. Ünnepeles megnyitása a Honterus-gimnázium dísztermében történt. Elnöke báró Jósika János volt, aki erőteljesen mutatott rá megnyitó beszédében arra a tudományos munkára, amelyet az Egyesület megalapításától kezdve, 75 éven át folytatott és amellyel fényes bizonyosságot adott annak, hogy az erdélyi magyarság, a legnehezebb körülmények között is, fenn akar maradni azon az európai szellemi színvonalon, amelyre évszázadokon át felküzdötte magát. A díszülés igazán „díszelőadását” pedig Maksay Albert tartotta Körösi Csoma Sándor tudományos munkásságáról. Nem azt siratta el, amit nem ért el ez a nagy székely-magyar lángelme, hanem hozzáértő szakszerűséggel azt mutatta fel, amit legnagyobbat tudósok sorába emelte. Megkoszoruzta az Egyesület, lendületes beszédek kíséretében a Honterus szobrát, a Zajzoni Rab István, csángó költő és Kós Ferenc, nagy népevelő sírját. Még aznap kezdetét vették az előadások a legkülönbözőbb szaktudományok köréből és három napon át, megszakítás nélkül folytak,

a katolikus főgimnázium rajztermét mindig zsufolásig megtöltő nagy közönség előtt.

A vándorgyűléssel kapcsolatosan orvoskongresszus is volt az Erdélyi Múzeum-Egyesület orvostudományi szakosztályának a rendezésében. A kongresszuson 37 szakelőadás hangzott el élénk és termékenyítő hozzászólások és viták kapcsán. Az orvoskongresszuson résztvett Huzella Tivadar budapesti egyetemi tanár, a világhírű magyar biológus is és előadást tartott a kísérleti biológia legújabb eredményeiről. Huzella előadása nagymértékben hozzájárult a vándorgyűlés erkölcsi sikeréhez.

Nem akarom részletezni a vándorgyűlés további lefolyását, hiszen olvasóink részletesen értesültek arról napilapjainkból. Hadd mutassunk rá inkább arra a tényre, hogy bármilyen nagy volt az Egyesület vándorgyűlésének sikere, ezzel azonban nem érheti be a Múzeum. Az erdélyi magya intelligencia tekintélyes százaléka még mindig nem vett kellő mértékben tudomást a munkájáról és még mindig nem kapcsolódott bele annak életébe. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület ügye, fennmaradásának, munkájának és szolgálatának a sikere minden intelligens magyar ember ügye kell, hogy legyen. Az nem lehet, hogy egyesek buzgósága, munkája és fáradtsága, tusakodása és aggodalma éltessen egy ilyen nagymúltú és nagyjövőre hivatott egyesületet. Az nem lehet, hogy sok száz művelt magyar tudomást vegyen a brassói vándorgyűléssel egyidejűleg folyó löversenyről és ne vegyen tudomást azokról az értékes előadásokról, amelyek a mai ember kérdéseiről szólnak, egy részükben pedig éppen annak a vidéknek a kérdéseiről. Ezek a problémák lehet, hogy nem olyan izgatók, mint a löversenyeredmények, de életbevágóbbak és emberi létünk magasabb existenciáját szolgálják.

El kell már jutnia a magyar intelligenciának arra az ismeretre, hogy a tudomány nem fényűzés, nem az arra hajlamosak ügye, hanem életfeltétel. A tudomány az Úristennek egyik eszköze, amely által emberibb emberekké akar tenni, amellyel azt akarja munkálni, hogy a tövis helyén ciprus nevedjék, a bogács helyett mirtus teremjen, hogy váljék az ember és a világ „az Úrnak dicsőségül és örök jegyül.” (Ésaiás 55 : 13). T. S.

K É Z A K É Z B E N

Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület Szénior Osztyájának rovata.

Rovatvezető: László Dezső.

Harc a háború ellen.

Leszereléstől, békecsinálástól hangos a világ — a békekötés után másfél évlizeddel. Itt valami nincs rendjén. Van okunk kételkedni annak az embernek az egészségében, aki folyton az egészségét hangoztatja s közben egyik orvostól a másikhoz jár . . .

Pányván vergődik az emberiség lelke. Szörnyű súllyal nehezedik rá a nyugtalanság pányvája. Nem lehet egészséges, hiszen az egészséges ember szabadon él, észre se véve a maga egészségét.

Ez a nyugtalanság rossz jel: a bűnnel terhelt lelkiismeret jele. A bűn a baj. Nem népek, osztályok, eszmeáramlatok: a sátán veri az éket ember és ember közé szüntelen. Nem egymás ellen kell az orvoslást keresni. Amíg a bűnt túrjuk, minden harc a háború ellen csak tünetkezelés.

De ez a nyugtalanság jó jel is: jele annak, hogy az emberiség már nem ámithatja magát

sokáig álnyugalommal. Keresnie kell (kénytelen!) a teljes békességet. A keresés gyötrelmes, a megtalálás reménytelenül messze. Mint a nagy-nagy bűnös lelkinyugalma. Beismerés, bűnbánat, vezeklés — talán egészségének feladása az ára.

Tartsatok bűnbánatot!

Az egyetlen lehető harc a háború ellen — ez. Minden egyéb csak szélmalomharc: eredménytelen.

Vezetők után áhítozunk és szídjuk azokat, akik vezetnek, hogy tehetetlenek. Akár reménykedés, akár méltatlankodás: tehetetlen. Mikor kátyuba jut a szekér, a legjobb vezető is erőtelen — összefogásra van szükség olyankor. Egyetlen kéz se nélkülözhető. A világ nagy kátyuba került, szekere csak ilyen összefogás mentheti ki. Ha megérezzük és vállaljuk valamennyien, egyénenként, a felelősséget és a harcot a háború ellen — a bűn ellen. Ha neki-

dőlök magam is a világ kerekének, mintha rajtam fordulna meg a sorsa . . .

És bűnbánatot tartok.

H. J.

A nagyenyedi közgyűlés.

Sok várakozással néztünk elébe az augusztus 27-ére összehívott közgyűlésnek. Azt vártuk, hogy ez a gyűlés új lökést ad SzO.-unk tengő-lengő életének. A közgyűlés a tagok csekély-számú megjelenése miatt elmaradt s helyette csak megbeszélést tartottunk. A megbeszélés magáévé tette azokat az indítványokat, melyeket a nyári csombordi értekezlet állapított meg. A titkár vállalta, hogy ezeket minden tagnak megküldi és felkéri az egyes vidéki csoportokat, hogy részletesen tárgyalják meg azokat. Mint új indítvány merült fel az a gondolat, hogy az SzO.-nak a következő télen mindenütt meg kell mutatnia, hogy sajátos feladatának az erdélyi *református ifjúság nevelését* tekinti. Az ifjúsági imahét alkalmával, melyet november 11—17. között tart meg az IKE világszövetség, vagy későbbben, mindenik csoportnak sorozatos előadásokat kellene a felnőttek számára rendeznie, hogy így alkalma nyíljon egyházunk szélesebb rétegeinek is arra, hogy a nevelés legújabb kérdéseivel és eredményeivel szembenézzen. Rendezzon az SzO. a tél folyamán egy konferenciát, amelynek programjában kizárólag nevelési kérdések szerepeljenek. Ezt a két utóbbi gondolatot különösen ajánljuk tagjaink figyelmébe. Végre meg kell érkezünk oda, hogy a magunk és hiveink számára tudományosan is tisztázzuk a nevelés legfontosabb kérdéseit. A széniorok legnagyobb hivatása az egyház életében: a modern keresztény nevelés megismertése és szolgálata.

Új hangok a széniorok között.

Végre nemcsak panaszkodást, tehetlenségünk örökös megállapítását és a világ elé kürtölését hozza egyes vidékről a szél felénk.

A *kalotaszegi* széniorok augusztus 29-én Körösfőn találkoztak mondhatni teljes létszám-ban. A bibliaórát I. Timotheus 5. része alapján Kiss József vezette. Ezt követte Czirják Károly Igehirdetésünk nehézségei c. előadása. Délután Szolgálatom nehézségei címen folyt beszélgetés.

A *tordavidéki* széniorok szeptember 16-án Tordán gyűltek össze, sajnos, kevés számban, de a találkozás mégis elegendő volt arra, hogy megbeszéljék a csoport legfontosabb feladatait. Ez a csoport nemcsak most az őszön, de az egész nyár folyamán is állandó munkát végzett a falusi ifjúság között.

A *kolozsvári* széniorok között még csak privát beszélgetésben indult meg a tárgyalás afelől, hogy egész mozgalmunkat alaposabban talpra kellene állítani, mert a mozgalomra ma nagyobb szükség van, mint valaha. A közeljövőben ez a csoport is összeül és a szomszédos csoportok

tagjainak bevonásával megbeszéli a SzO. aktívabbá tételének lehetőségeit.

Mózes András, várkudui lelkész, okleveles vallásnővér a kolozsvári egyházközség állandó jellegű hitoktató lelkészül hívta meg. Feladata a kolozsvári állami középiskolák vallásórának ellátása. Mindenik nagyobb városi gyülekezetnek el kellene már ide érkeznie, hogy a vallásnővérek ne legyen az örökösön változó segéd-papok meg nem alapozott munkája. Az új hitoktató lelkész a város gyermek és ifjúsági belmissziói munkáit is kezébe veheti.

Nagy Zoltán, májai lelkésztestvérünk a közel-múltban a Karácsonyfalvára áthívott *Fekete János* helyébe Felsőfalvára kapott meghívást.

A SzO. tagjainak figyelmét felhívjuk arra, hogy november 11—17. között lesz az ifjúsági imahét. Minden szénior okvetlenül tartsa meg az imahetet. Ne feledkezzünk meg arról, hogy az imaheti perselypénz a kerületi IKE munka egyik legfontosabb támogatója.

Lapunk múlt számában egy pár új könyvről hívtuk fel tagjaink figyelmét. Örömmel jelentjük, hogy a *Kiáltó Szó* kladársában a közeljövőben megjelenik az első könyv, amelyik a szórványok kérdésével foglalkozik. A könyv alapos anyagot ad vallásos estélyeken való felolvasásokhoz.

Ne feledjék a széniorok, hogy a külmiszió romániai barátai karácsonyra egy trógepet akarnak Babos Sándornak küldeni. Adományunkat sürgősen küldjük Horváth Jenőnek Aninoasa—Aninósa, Hunyadmegye.

Regáti testvéreink segítségéért a málnási székelyföldi ifjúsági táborozás (aug. 12—15.) résztvevői határozott, szép lépést tettek. Egy elhangzott előadásból meglátták, hogy a Regátban kb. 100 ezer magyar ref. testvérük közül 10 ezer ha részesebb több-kevesebb lelkigondozásban; hogy csak Bukarestben 3—4000 fiatalember, ugyanígy leány, 2000 gyermek várja az Igét, a magyar szót, a testvéri támogatást s nem jut hozzá, mert az a néhány lelkész, aki ezen a területen van, nem képes újabb erők segítségével nélkül elvégezni a misszió nagyterületű munkáját; hogy a Regátban szétszórtan élő magyar családoknak utazó lelkészekre van szükségük, akik állandó munkával megtartsák őket. Ezért a konferencián résztvevők 2000 lejt adtak arra a célra, hogy — egyelőre — Bukarestben létesüljön egy új s.-lelkészi állás, melynek betöltője az ifjúság és a gyermekek körében végezzen missziói munkát. Huszan megalkották a regáti misszió barátainak társaságát s perselye gyűjtést folytatnak a további segítésért.

Hogy a málnási táborozás elhatározása — a bukaresti ifjúsági munkás beállítására — valóra válhassék, ahhoz havonta 3000 lejre van szükség. Az első hónapra közel megvan a szükséges összeg. Szeptember 20-ig legalább 9000 lejnek kellene együtt lennie ahhoz, hogy be lehessen állítani okt. 1-től az első Erdély által el-tartott regáti missziói munkást. Azoktól függ ez, akik bebocsátják szívükbe ennek a misszióknak ügyét és a jelzett időig eljuttatják adományaikat a bukaresti ref. lelkészi hivatalhoz (Str. Știrbei Vodă 9. București II.) s azután is állandó támogatásukkal járulnak hozzá a misszió fentartásához. Kérünk azért mindenkit, aki félti hit- és fajtestvéreit az elvesztéstől, hogy adományával járuljon hozzá minél hamarább e misszió megindításához.

H I R E I N K

HAZATÉRT TESTVÉREINK.

Id. Szövérdi SZÁSZ ISTVÁN

földbirtokos, volt állami jószágigazgató, a kolozsvári egyházmegye főgondnoka életének 70-ik évében szeptember 11-én hazatért a mennyei Atyához. A tiszta jellemű magyar kálvinista úrnak volt a típusa, az erdélyi mezőgazdasági életnek igazi, rákésztült, becsületes és hűséges munkása. A föld volt az ő hivatásának a tárgya. A termőföldet azonban nem üzletnek, hanem Isten adományának tekintette és mint ilyent tiszeltte, becsülte és Isten parancsából folyó kötelezettséget érzett azzal szemben. Ebben a gondolkodásban nevelte nemcsak övét, hanem mindazokat, akik az ő fősege alatt állottak: az ő munkatársait is. Ez a nemes hivatás-felfogás kötelezte őt arra, hogy egyháznak minden munkájában komoly odaadással részt vegyen. Hűsége, becsületessége és hivatásérzete egyházával szemben mindig példaadó volt. Kolozsvárt a belvárosi templomban végzett istentisztelet után helyezték el testét családi sírboltjában. Emlékezetét és példaadását szeretettel őrizzük magunk között!

BIRÓ SÁNDOR

földbirtokos életének 67-ik, boldog házasságának 39-ik évében hosszas szenvedés után szeptember 19-én visszatért Teremtőjéhez. Alsósófalván, ősi családi birtokán élte le nemes életét, mint falujában bölcs vezetője, birtokának hűséges őre és munkása. Hat gyermekét nevelte fel, különös gondnal, református keresztény hitben és hat keresztény családdal gazdagította népét. A rábizottakban hű volt utolsó napjain, tiszta jellemével, önzetlen becsületességével sokak előtt világolt Isten dicsőségére! Bíró Sándor kolozsvári koll. tanár, lapunk főmunkatársa édesatyját gyászolja elköltözött testvérünkben. Emlékezte áldott!

Özv. poósi MÓDY ELEKNE,

szül. Moldován Mária életének 64-ik, özvegységének 19-ik évében hosszas szenvedés után folyó évi július 6-án, Debrecenben hazatért az Urhoz. Elköltözött testvérünk néhai Módy Eleknek, egyházkerületünk hűséges és munkás pénztárosának volt az özvegye. Hitben, szeretetben és munkaságban gazdag és szép életet élt. Megpróbáltatások és szenvedések között állhatatos, családjáért való gondjaiban áldozatos volt utolsó percéig. Áldás emlékére!

NAGY PÁL

cserefalvi lelkes életének 44-ik, házasságának 18-ik és lelkipásztori szolgálatának 24-ik évében, Kutyfalván, szülőfalujában visszaadta lelkét Teremtőjének. Hűséges volt mind a halálig, melyet nehéz fájdalmak között és hívó lélekkel fogadott. Folyton tusakodott, nehéz belső harcokat vívott Egyházáért!... Nemcsak égett és harcolt, de szüntelenül imádkozott is azért. Sok szívet megvigasztalt, égő hitével mindig ott állott hívei mellett. Áldott az Úr és áldott a megboldogult emlékezte.

Ifjúságunk nyári találkozásai.

Három nagy ifjúsági találkozásról kell beszámolnunk, amikor szemlét tartunk lapunk októberi számában a nyár legfontosabb eseményei felett.

Főiskolás IKE csoportunk szokásos nyári konferenciája ismét Kalotaszegen volt *Nádasdáróc-Bogár-telke* gyülekezetekben. A június utolsó öt napján tartott konferencián több mint száz főiskolás vett részt. Az állandóan szakadó eső semmit sem rontott a konferencia jó hangulatán. A falvak olyan szeretetteljes és gondos fogadtatásban részesítették az ifjúságot, ami minden természeti viszontagságot közönbösített. Egyik gazda ember hatalmas csúre volt az előadó-terem. Ugyanitt folyt le az étkezés is. A konferencia szellemi tartalmában egyik *legérettebb* konferenciánk volt. Ennek okát nemcsak abban kell keresni, hogy a jól megválasztott, aktuális témákra adott feleletükben az előadók adományaik legjavát adták, hanem abban is, hogy az ifjúság a lelkesedés, cinizmus, vagy egészségtelenül túlfűtött kritika helyett a termékeny gondolkodás terére lépett. Az IKE a konferencia összes előadásait ki fogja adni, hogy a közönség szélesebb rétegei is megismerkedhessenek vele. Így azok ismertetésére nem térünk ki, hanem ajánljuk az előadásokat tartalmazó füzet megvételét. Megrendelhető az IKE útján (Ref. Theologia.)

Vegyes ifjúsági konferenciánk ez évben másodizben folyt le a *csombordi* Kemény kastély parkjában és melléképületeiben. Ezen a konferencián is azt lehetett látni, hogy a forrongás és hirtelen lelkesedés helyett az ifjúság inkább gondolkodik, tervel és készül. A konferencia az ifjúság testvéri közösségének ritkaság megnyilatkozásait adta. A tizennyolc középiskola mellett majdnem ugyanannyi gyülekezet ifjúsága képviseltette magát. Különös értéke volt a konferenciának, hogy a nem konfirmált kisebb fiúknak is tekintélyes külön dolgozó csoportját lehetett összeállítani. A konferencia, főleg az esti áhitatokon keresztül, nemcsak a helyi, hanem a szomszédos enyedi gyülekezettel is szorosan összeforrott. Enyedről minden este több száz ember gyűlt ki a tábor tüz mellé. A konferencia vezetésében már több olyan fiatal ember vett részt, aki első gimnazista kora óta tagja az ifjúsági mozgalomnak. Világosan meglátszott, hogy ezek a mozgalomban felnőtt vezetők lesznek a mozgalom leghivatottabb és legjobb felkészített továbbvivői.

A harmadik fontos megmozdulás a szokásos *székelyföldi* IKE tábor volt augusztus közepén *Málnáson*. Itt főleg a háromszéki IKE csoportok képviselői jelentek meg. A tábor legmaradandóbb hatása a regáti misszió iránti felelősség felébredése volt. Egy külön baráti társaság alakult, amelyik — nagyon egészségesen — nem a külmiszió ellen, hanem amellel akarja különösképpen szolgálni a regáti misszió oly fontos feladatait.

A három nagyobb konferencia mellett minden vidéken volt *kiseb konferencia*, főleg falusi fiúk részére. Ifjúságunk egészséges megerjedése hál' Istennek állandóan helyes irányban folyik.

Nagyobb szabású, országos jellegű *leánykonferencia* három volt. Julius elején Nagyenyeden és Sepsiszentgyörgyön és augusztus végén Brassóban.

A magyarországi-dunántúli evangélikus egyházkerület folyó évi szeptember 20-án tartotta meg rendez évi közgyűlését Zalaegerszegen. Dr. Mesterházy Ernő egyházkerületi felügyelő megnyitó beszédében arról beszélt, hogy az egyes országok határain belül kellene legalább egyetértéssel enyhíteni a megélhetéssel való küzdelmet és a különböző társadalmi osztályok egymással való vetélkedését. Ha fenn akarunk maradni — mondotta Mesterházy —, az embevi lélek nemes tulajdonságait kell uralomra juttatni a hit útján. Nálunk ezen a téren javulás mutatkozik, amihez hozzájárul a kormányférfiak becsületes és kicsi eszközökkel is nagy célokat szolgáló munkája. A műveltebb társadalmi osztályok nehéz anyagi viszonyok között is teljesítik kötelességüket, a magyar munkásság pedig

sokszor megélhetéséhez sem elegendő kereset mellett is megőrzi nyugalmát és higgadságát.

Ezt követően Kapt Béla püspök terjesztette elő évi jelentését. A belső helyzet ismertetése után az evangélikus egyház világgépéről beszélt a püspök. Evangélikus egyházunk világgépét ezidőszertint — mondotta — különösen a németországi egyházi viszonyok befolyásolják. Kétségtelen, hogy a német evangélikus egyház sajátosságos nemzeti forradalom sodrába került. A harmadik birodalom átalakult politikája és államszervezete szívesen veszi igénybe az egyházat és kihasználva annak függő viszonyát, szívesen fogja politikai vasszekere elé. A túlzó nemzeti irányzat szintén hajlandó öncéluságától megfosztani az egyházat, így azután hivatásának kereteit nacionalista feladatokkal töltik meg, egyetemes keresztény eszméit és eszményeit átértékelik, nemcsak az oszövetség megtagadására hajlandók, hanem ösgermán hősök kultuszának felelevenítésével új vallási reformáció ábrándját kényszerítik rá százezrekre. Igaz ugyan, hogy ezek a tulzások egy erős, érvényesülni képes kisebbség programját képezik csupán, amellyel szemben több elszánt és erős hitvallásos ellenzéki csoport harcol, mégis tagadhatatlan, hogy nemcsak az államszervezet, de maga a hivatalossá tett egyházi szervezet sem ment azoktól a tulzásoktól, amelyek a mostani német evangélikus egyház külső és belső életét aggasztóan átformálják.

Bizalmát fejezte ki ezután Kapt püspök a reformáció népének evangélikumi hitvallása hűsége iránt és kijelentette, hogy remény van arra, hogy a nehéz megpróbáltatások és küzdelmek után megtisztul a német evangélikus egyházi mozgalom is. Felolvasta Barth Károly, a nagy német református teológus nyilatkozatát a német egyházi mozgalommal szemben elhangzott bírálatokról. Barth többek közt azt mondja, hogy ök Németországban olyan dologért küzdenek, amelyet, habár más alakban, korábban vagy későbbben, minden modern egyháznak ki kell küzdeni. Ez a nyilatkozat — jelentette ki Kapt püspök — rávilágít a mozgalom belső lényegére s a kialakulás perspektíváját tárja elénk. Hiszi és reméli, hogy a német evangélikus egyház ki tudja vinni az állammal és politikai irányzattal szemben függetlenségét és öncéluságát és a harc végső kialakulásában a hitvallás egyház győzelmével fog végződni. Ez a győzelem nemcsak a német evangélikus egyház, hanem az egész világ evangélikus egyházainak is fontos érdeke.

Százezer író látja el az Egyesült Államok szellemi szükségletét és rajtuk kívül még 30.000 újságíró foglalkoztat az 1900 amerikai napilap. Az írók átlagos keresete 10.000 pengő körül mozog. De természetesen vannak közöttük sokezren, akiket tolluk, illetve írógéjük az éhenhalástól sem védené meg: viszont van 6—700 olyan író, akinek átlagos évi keresete eléri vagy többszörösen meghaladja a 100.000 pengőt.

A 30.000 újságíró átlagos fizetése évi 14.000 pengő volt, de most a viszonyok és a dollár változásával már csak 9000 pengő körül mozog. Itt is természetesen rendkívül nagy a szakadék a minimális és a maximális fizetések között. A nyugaton vannak olyan kis újságok, ahol a munkatársak ma is segídkeznek a lap nyomdai előállításánál, sőt a lap kihordásánál. Azután a sordíjas munkatársak és a „nyersanyag” összegyűjtésével megbízott „kifutóporterek” a nagy városok nagy lapjainál sem keresnek többet, mint egy jól fizetett ipari szakmunkás. Viszont a nagy lapoknál vannak heti 400—700 dollárral fizetett munkatársak és segédszerkesztők. (A nagy amerikai lapok legalább 4—5, de néha 8—10 segédszerkesztővel is dolgoznak.) Az ilyen újságírói fizetés a dollár nagy értékcsökkenése mellett is 70.000—120.000 pengőnek felel meg egy évben. Az Egyesült Államok leghíresebb publicistája naponként egy vezércikkével még ma is jóval többet keres évi félmillió pengőnél.

A napilapok „szellemi” előállítása 400—450 millió pengőbe kerül évenként. A hetilapok évi 140—150 millió pengőt fizetnek ki munkatársaiknak és cikkíróiknak. Az egyéb folyóiratok által folyósított írói honorárium és szerkesztőségi költség meg éppen 180—200 millió. A könyvekért fizetett tiszteletdíj és szerzői százalék 160 millió pengő körül mozgott tavaly. Ehhez képest aránylag nagyon szerény a szinpadí írók keresete, amely 11

millió körül járt csak a múlt évben. Körülbelül ugyanennyit fizettek ki írói tiszteletdíj gyanánt az amerikai rádióvállalatok. A filmek szövegíróinak keresete a 45 milliót alig haladta meg. Végül még erre a lapra tartozik az a 40 millió pengő, amelyet a különféle távirati írók fizettek ki tavaly munkatársaiknak.

Az amerikai irodalom és újságírás „szellemi” üzemi költsége tehát alig kevesebb, mint az egyesztendő magyar nemzeti jövedelem fele. Amerika lakossága fejenként és évenként 10 pengőt adózik a szellemi élet gépezetének mozgásban tartására.

Az osztrák főváros uccáin igen gyakran bukkannak fel apácaruhába öltözött, egzotikus külsejű férfiak. A mechtalista kongregáció tagjai ezek, amely rend Bécsbe helyezte át székhelyét. A rendet 1701-ben alapították Konstantinápolyban az örmény nemzeti irodalom terjesztésére és az örmény nyelv ismeretének elsajátításával. Alig tíz évvel később a szerzetesek áttértek a katolikus vallásra, de ugyanekkor a pápától megszerezték az engedélyt arra, hogy istentiszteletüket továbbra is örmény nyelven tartsák. Ez a története annak, hogy most Örményország, amely tulajdonképpen nem él önálló állami életet, azonban igen gazdag kultúra fölött rendelkezik, itt Bécsben bizonyos értelemben „követséget” tart fenn.

A mechtalista kolostor sötét falai a város leegzötikusabb szigetét rejtik magukba. Az örmény szerzeteseknek saját nyomdájuk van, amely olyan régi, mint a kolostor és valódi látványosság: hetven nyelven képes nyomtatványt előállítani. A hetven között jónéhány olyan nyelven, amelyen a szerzetesektől eltekintve alig beszél ma valaki Európában. Ilyen például a Chaldeus nyelv, továbbá mindazok a nyelvek, amelyeket Ázsiában használtak az ezredévek folyamán mind a mai napig. A kolostor még egy kincset rejt magában. Egy hetven ezer kötetből álló könyvtárát, amely alighanem egyike a legkülönösebb könyvtáraknak egész Közép-Európában.

Hamis hírekre, álhíresztelésekre gyakran mondják azt, hogy „kacsa”, de nem igen akad ember, aki tudná, hogy mi az eredete ennek a kifejezésnek. Régi hollandi írások szerint az úgynevezett tengerészeti eredettel dicsekedhetik. A 16. században történt ugyanis, hogy egy tengeri útról visszatérő holland hajósok azt jelentették, hogy Grönlandban láttak egy olyan kacsát, amely nem tojásból kelt ki, hanem úgynevezett vizen úszó fából keletkezett. Egy ilyen fakagylókat sodort magával s ilyen kagylókból kimászott egy fereg, amely azután kacsává alakult át. Egy Grönlandkutató, névszerint Egede, a hajósok híradását komolyan vette és Grönlandról írt munkájában részletesen írt a mesés kagylóról, amely bizonyos kacsafajta bölcsője. Nem sokkal ezután Sebastian Müncher: „Kosmografiájában még tovább ment és azt írta, hogy a grönlandi kacsa fán fészkel és voltaképpen gyümölcs a fának. Amikor a fa kis rügyéből ugyanis gyümölcs érik, ez a gyümölcs a tengerparton álló fáról lehullik a vízbe, kinyílik és egy kis kacsa bújik ki belőle. Idővel természetesen ezek a fantasztikus mesék elvesztették hitüket és ma már a grönlandi kacsa emléke csak a hirlapi kacsákban él.

Érdekes statisztika jelent meg most a japán sajtóviszonyokról. A legelterjedtebb újságoknak ez a példányszámuk:

Osaka Asaki	1,300,000
Osaka Mainichi	1,200,000
Tokio Nichi Nichi	750,000
Tokio Asaki	650,000
Yomiura Tokio	555,000

A legelterjedtebb lapok tehát Osaka városban jelennek meg és nem Tokióban. És a vezetőlapok vagy Asaki-, vagy Mainichi-tröszt tulajdonában vannak mind a két helyen, úgy, mint egész Japánban. A Mainichi-tröszt, amelynek lapjai 43 millió példányban jelennek meg: a nagyipar és a nagybankok közös birtokában van. Ezek alapították 30 millió pengővel a Mainichi részvénytársaságot és maguknak tartották meg a részvények többségét. A Mainichi lapok tehát a nagytőke érdekeit és politikáját képviselik. De többnyire nagyon ügyesen. Úgy, hogy azért ne vesztették el népszerűségüket a közönség felé.

Az Asaki-tröszt, amely példányszámban nem marad el a másik mögött: aránylag független. Az alapítók itt eredetileg mintegy 20 millió pengő volt. A részvények 34 százaléka a szerkesztők és a vezető munkatársak birtokában van. Negyvenhat százalék részvény a Murayama-családé, az első nagy japán lapdinasztiaé.

Az egyik lapkorszern tavaly 22 millió pengő bruttóbevételt ért el és egymillió pengő tiszta nyereséget mutatott ki. A másiknál 24 millió volt a bruttóbevétel és 1.3 millió a kimutatott tiszta haszon. Japánban tehát nem rossz üzlet a lapkiadás. Például a nagyipar és a nagybankok az elsődrendű kiszolgáltatáson felül még 6-5 százalékkal kamatoztatják a lapokba fektetett tőkéjüket.

A japán sajtó története 1870-ig nyúlik vissza. Ekkor indult meg az első japán napilap. Ezt csakhamar több más újság követte, főleg angol és amerikai tőke segítségével. Az angol, az amerikai gazdasági körök érdeklődni kezdték Japán iránt, tehát propagandát akartak kifejteni olyan irányban, hogy a mikádó országa induljon el a reformok útján és tanúsítson minél több megértést — nyugati barátai iránt. Az idegen befolyás a japán sajtóban olyan erőssé vált, hogy 1875-ben a kormány eltiltotta a külföldieket az újságírástól. 1877-ben helyezkedett Japán a sajtószabadság alapjára és ettől fogva gyorsult meg a lapok fejlődése. De csak 1894-ben, a kínai—japán háború idején ért el először ötvenezres példányszámot egy japán lap. Azért, mert amerikai minta szerint szervezte meg a hírszolgálatot a harctérről.

Az orosz—japán háború izgalmas eseményei természetesen nagyon kiszélesítették az újságolvasást; és egyben modernizálták az egész japán sajtót. A háború végén a független Asaki-lapok tiltakoztak az Oroszországnak tett engedmények ellen, míg a nagyipar és a nagybankok sajtótörzsétje, a Mainichi-lapok helyeselték a békefeltételeket. Ezért nagy tüntetések voltak a Mainichi-lapok ellen és rohamosan visszaesett példányszámuk is. A Mainichi-tröszt megvédésére a kormány ideiglenesen betiltotta az Asaki-lapokat. De ezek megtartották népszerűségüket és nagyon megnövekedett példányszámot értek el, amikor újból a közönség kezébe kerültek. Viszont azóta a japán lapok jelentékeny része lehetőleg tartózkodik a határozott politikai állásfoglalásoktól és a nagy newyorki tömeglapok példáját követik. Egész oldalakon át közöljék sport híreket, színhazi híreket, nagy címbetűkkel ad ki szenzációvá felfújt riportokat és hátterbe szorítja a politikai jelentéseket.

A Magyar Országos Református Kiállítás folyó évi szeptember 30-án nyílik meg ünnepélyes keretek között Budapest város három különböző pontján: az Iparművészeti Múzeumban, a Nemzeti Múzeumban és a református Teológiai Akadémián. A kiállításon, amelyet Horthy Miklós kormányzó nyit meg, négyszáz év kőbe, selyembe, ércbe, pergamentbe takart szépségei tárulnak fel. Négyszáz esztendő kincsét tárja fel a vasárnap megnyíló kiállítás, amely október 10-ig marad nyitva.

Az Iparművészeti Múzeumban halmozták föl a kiállítás törzsanyagát. Ott van az arcképcsarnokban az államvezetők galériája, Bethlen Gábortól Horthy Miklósig, ott vannak az írók és művészek: Kazinczy, Besse nyei, Csokonai, Jókai, Tompa, Szász Károly és Beöthy Esolt festményei, egyháznagyok a régi erdélyi és magyarországi püspököktől Baltazár Dezsőig. Az üveg-tartókban helyezték el a régi országos zsinatok eredeti okmányait. A többi termekben százados patinájú őr- asztali terítők, reneszansz, barokk és modern úrvacsorai kancsók, kelyhek, tányérok, agyagedények, perselyek, csillagok, kürtök. Ezer eklezsia hordta egybe legféltettebb kincseit. Az egyik teremben helyezték el az egyházfegyelem vér-vaszú korának dokumentumait, a szegyenkövet, amelyhez hozzákötötték a cégezés bűnöst, a kalodát, a vétkes nők szegyenpadját, a korbácsot.

A Nemzeti Múzeum dísztermében az összes állami közgyűjteményektől örözt református vonatkozású kincsek válogatott anyagát állították ki. Ott van Lorántffy Zsuzsánna sajtókézűleg himzett, legendás szépségű, őr- asztali bársonyterítője, II. Rákóczi György fonottéüst huszdringe, Kazinczy és Ady maszkja, Csók István híres Úrvesora képe. Ugyancsak a Nemzeti Múzeumban mutatják be a régi magyar református sajtótermékek teljes sorozatát. A református teológián a tanügyi rész került elhelyezésre. A debreceni kollégium 17. századból

való fizikai szerein és egyéb nevelési ritkaságain kívül Sárospatak, Pápa, Kecskemét és a többi iskolaváros gyűjteményét helyezték el. Az elemi iskolai kiállítás mellett a református népművészet sajátos alkotásai is helyet kaptak. Az egész kiállítás beszédes bizonyossága a magyar református egyháznak a múltban végzett óriási kulturális erőfeszítéséről és a jövő feladataira való felkészüléséről.

Torzsa (Jugoszlávia) községe augusztus 25. és 26-án ünnepelte településének 150-ik évfordulóját. Ebből az alkalomból nagy, valósággal országra szóló ünnepet rendeztek, melyre nemcsak a közvetlen környék s a jugoszláviai németiség színe-java sereglett össze, hanem amelyre a németországi Pfalcból is, ahonnan a torzsaiak ideszármaztak, — 42-en jöttek el. Az ünnepély 25-én a református és evangélikus templomban egyszerre kezdődött, de csakhamar az evangélikusok mentek a ref. templomba, ahol Weimann Péter esperes hirdette az Igét. Utána Jung Keresztély helyi lelkész nyitotta meg a díszgyűlést, melyen Ágoston Sándor püspök üdvözölte az ünnepelő egyházközséget. Utána az egész sokaság a temetőbe vonult, hogy a bevándorló ősokról kegyelettel megemlékezzenek s innen vissza a községházához, hol a hivatalos kiküldötték jelenlétében díszgyűlést tartott.

A 150 éves évfordulónak két maradandó emléket állítottak. Egyik egy ház, melyet éppen olyanra építettek, mint amilyenek a bevándorló ősök házai voltak. Ebben helyezték el minden régi emléket s ezt mint községi muzeumot, ünnepélyesen átadták a helybeli német kulturszövetségnek. Másik egy 9 méter magas emlékoszlop, melyet a református templom kertjében állítottak föl. Ezt dr. Kurcz Henrik országos egyházi főgondnok vette át s bizta rá a torzsa református egyházközségre. Másnap dr. Popp Fülöp ág. ev. püspök a szabad ég alatt tartott isentiszteleten hirdette az Igét, majd utána az ország minden részéből egybesereglett dalárdák énekeltek.

A 150 éves jubileum alkalmával egy emlékkönyvet is adtak ki.

Új Missziói Füzetek. A Ref. Külmissziói Szövetség e jólbevált füzetsorozatában a közelmúltban megint három füzet látott napvilágot. Draskóczy László A rézbőrűek atyja címen megírta Zeisberger Dávid indián-misszionáriusnak az életrajzát. Olajos László erdélyi füzete lefordította F. D. Walker angol lelkész füzeteit Afrika Illése címen, melyben Harris Wade Vilmosnak, Afrika nemrég meghalt néger apostolának megkapó és csodálatos életét és munkáját írja le. Böszörményi Jenő A falu tanítót választ c. füzet a falu életéből ad érdekes és tanulságos képet. A Missziói Füzetek havonta kétszer jelennek meg, előfizetési ára egy évre 2 Pengő. Számonként 10 fillér. Megrendelhető a Ref. Külmissziói Szövetségnél, Budapest, IX. ker. Ráday-utca 15., II. 27.

Szerkesztői üzenetek.

M. Á. Kakasd. Kifogásolja, hogy lapunk nem foglalkozik olyan kérdésekkel, amelyek a falusi nép kérdései és a falusi nép életébe vágnak. Lapunk sohasem volt kifejezetten „néplap“, ellenkezőleg tervszerűen és öntudatosan az ú. n. értelmiségi rétegnek szól és ennek az érdeklődési körében mozog. Református „művelt“-jeink azok, akikhez a saját gondolkodásuk és kérdéseik által nyújtott kapcsolópontokon át el akarjuk juttatni az evangéliumi keresztyén életszemléletet és világnézetet. Ez és a néplap feladata merőben különbözők. Egyik éppen olyan jelentős, mint a másik, de viszont a kettőt együtt munkálni és együtt oldani meg, nem lehet. Mi annak idején, mint Kálvinista Világ és mint Kiáltó Szó a református és általában a protestáns műveltekhez kívánunk és akarunk szólan, természetesen, mindig úgy, hogy amikor a két társadalmi réteget megkülönböztetjük, ugyanakkor nemcsak nem választjuk szét, hanem a kettőnek az egységéért és egymás megértéséért is dolgozunk.

Dr. I. G. Nagyon köszönöm értékes, szép dolgozatodat, azonban terjedelme túlhaladja a mi keretünket, ezért átadtam közlés végett Az Ut-nak. Kisebb terjedelmű írásaidat mindig örömmel várjuk és kérjük.

Szerkesztésért felelős: DR. TAVASZY SÁNDOR.